దీపావళి

కటిక చీకటిలో దీపాలు. నల్లటి ఆకాశంలో నక్షత్రాలు-కారు చక్కదనం నవ్వితే ముత్యాల పలువరసలు.

అరుగులమీద దీపాలు. వాకిలిముందర మొగ బొబ్బాసిచెట్లమీద అమరించిన దీపాలు ఆకాశదీపాలు, ఇళ్ళల్లో దీపాలు, గుళ్ళల్లో దీపాలు; రంగురంగుల మతాబాలు, విదేశీ బాణాసంచులు, స్వదేశీ బాణాసంచులు, టపాకాయల ఫిరంగి మోతలు, చిచ్చుబుడ్లు, తూటాలు, తారాజువ్వలు, దీపాలపండుగ వెలుగువగము.

నోట్లో వేలు పెట్టుకొని, ఆ దీపాలవెలుగుల్లో మెరిసే కళ్ళతో నిలుచున్న ఆ వుప్పరిఅబ్బాయికిమాత్రం దీపావళి లేదు.

2

పొద్దుణ్ణుంచీ బాణాసంచాలకొట్లదగ్గర చింపిరిజుట్టుతో అల్యూమినియం మురుగులతో, నీలీ జేగురూకలిపిన వంటిరంగు వెలుగుతో ఆ వుప్పరిఅబ్బాయి నిలిచి విస్తుబోతూ చూస్తూనే ఉన్నాడు. అందరికీ బాణాసంచాలు; అతనికిమాత్రం లేవు.

సాయంత్రందాకా నుంచుంటేమాత్రం ఒక్క తాటాకు టపాకాయిగాని సిసింద్రీగాని, మతాబా అగ్గిపుల్లగాని ఆ కుర్రవాడిచేతిలో పెట్టే దయతో నిండిపోయినహృదయంకలవాడు ఒకడూ కనిపించలేదు. పొద్దున్నించీ లక్షలకొద్దీ టపాకాయలమ్మిన సాహెబు

"సాలా బాగా పేలుతాయండీ! జర్మనీవాడిఫిరంగిలాగా వుండాలీ. మీకొకే అయిదువండల్ వేసుకోండి" అని విచిత్రంగా అమ్మగలిగాడుకాని, కొనేవాళ్ళకి చూపించడానికి కాలిస్తే పేలకుండా, తుస్సుమన్న టపాకాయికూడ ఆ కుఱ్ఱవాణ్ణి ఏరుకోనిచ్చాడుకాడు.

పొద్దున్నుంచీ ఇంటికెళ్ళి తిండయినా తినలేదు ఆ వుప్పురివాడు. వాళ్ళమ్మా, నాన్నా, "ఎకోరిడు ఎక్కడికి పోయాడో గంజి నీల్లకయినా వచ్చాడుకాడు" అని అనుకున్నారుగాని, ఆ కుఱ్ఱవాడికోసం వెదుక్కుంటూ వచ్చినవాళ్ళు లేనేలేరు.

ఆ సాయంత్రంనుంచీ బందరువీధులన్నీ తిరిగి, ఆ కుంకాయి బచ్చుపేటలో బాగా బాణాసంచాలు కాల్చే ఒక మేడ ముందర నిలబడ్డాడు. ఆ ఇంట్లోని పెద్దలు ఆడపిల్లలచేత, మొగపిల్లలచేత కాల్పించిన బాణాసంచాలు విదేశీవి స్వదేశీవి నలభై రూపాయలదాకా ఉంటాయి.

పిల్లల కిలకిలలు, పెద్దల నవ్వులు, గుమ్మందగ్గర కళ్ళు లేని ముసలమ్మ బోసిహాసం. ఆ యింటిముందర భాణాసంచా కాల్పులు చూడడానికి చేరిన తక్కిన బీదవాళ్ళపిల్లలు. వెకిలిగా "ఇవి యివ్వండీ! అవి ఇవ్వండి!" అని అడిగి పుచ్చుకొని కాల్చుకొంటున్నారు. భయంచేత పారేసిన సగంకాలుతూ ఉన్న మతాబులు పుచ్చుకొని కాల్చారు. వీడుమాత్రం చూస్తూనే నిలుచున్నాడు. కాని ఒక్క అడుగయినా కదిలాడుకాదు.

వాడిఒళ్ళు ఉక్కుకడ్డీలాగే గట్టిగావుంది. మెరుగుపెట్టిన ఎర్రరాయిలా, సన్నగా తళతళలాడుతోంది. కనుముక్కు తీరు

కలిగివున్న మొఖంమీద కాంతులు నృత్యంచేస్తున్నవి. ఉషా బాలవెలుగు ఆ జుట్టుమీద పడినప్పుడెల్లా మబ్బుపింజలమీద పడిన సూర్యుడి వెలుగులా ఆడిపోయింది. వాడికి పొద్దుటినుంచీ కడుపులో కూడు లేదు.

3

సాయంత్రం వాడు ఆ ఇంటిదగ్గిర నిలుచున్నప్పటినుంచి ఆ యింటివారి వెధవాడపడుచు ఆ అబ్బాయివైపు తదేక దృష్టితో చూస్తూనేఉంది. ఆవిడికి ఇరవైయ్యాయిదేళ్ళు. చిన్నతనంలో సౌందర్యం మూటలు కట్టుకొన్న మురిపాల పడుచయినా, సాంగత్యమెరుగని భర్త వియోగం సంభవించి ప్రేమకోసం కుమిలిపోయిన సన్యాసినీ రూపం. వైధవ్యంలోనైనా అలంకరించుకొని అందంగా కనపడేవాళ్ళలాంటిది మాత్రం కాదు. తన జీవితంయొక్క పరమావధి ఏమిటా అని పుస్తకాలు వెతుక్కున్న అభాగ్యురాలు. భజనలకు వెళ్ళినా, గుళ్ళల్లో హరికథలకు వెళ్ళినా, పండితుల ఉపన్యాసాలకు వెళ్ళినా, సన్యాసుల జ్ఞానబోధకు వెళ్ళినా, విధవయిన పురుషోత్తమ్మ తనకు అస్పష్టంగాతోచే జీవిత సత్యాన్ని కనుగొనడానికే బయలుదేరేది. ఆమెకు ఎప్పుడూ గుండె దడదడా కొట్టింపచేసేది. అందమైన ఆమెకళ్ళను మబ్బుల్ని చేసేది. తనచుట్టాలలో చూస్తూవున్న స్త్రీలమాతృత్వం మంగళసూత్రంలేని ఆడదీ, మాతృత్వంలేని ఆడదీ, భూమిమీద మనకూడదని సాయంకాలపు వెలుగుల్లో కలిసిపోతూ ఎవరూ చూడ

కుండా పీరగొంగు కళ్ళకద్దుకొనేది. చుట్టాలపిల్లలు-బెల్లించి కొందరూ, భయపెట్టి కొందరూ,—ఆమె పెట్టెలో ఎప్పుడూ నిలవవుండే పిప్పరమెంటు బిళ్లలూ, మిఠాయిబిళ్లలూ, డబ్బులూ లాగేస్తూండేవారు.

ఎవరిపిల్ల లేడ్చినా, పుణుపోత్తమ్మగుండె బద్దలయిపోయేది. చుట్టాలపిల్లలకి పడిశంభారకింపుచేసినా తుమ్ములు తగ్గేదాకా, ముక్కు వెంబడి పడిశం ప్రవహించడం మానే దాకా, వాళ్ళని వదిలేదికాదు. పిల్లలకి ఎవరికైనా పెద్ద జ్వరాలు వచ్చాయంటే, పెట్టెలోదాచుకొన్న వెన్నముద్ద గోపాలవిగ్రహానికి, కాశీ—అన్నపూర్ణవిగ్రహానికీ పెట్టని దణ్ణాలు లేవు, మొక్కులూ లేవు.

ఆ సాయంత్రంనుంచీ ఇంటికెదురుగుండానిలుచున్న ఉప్పరివాళ్ళబ్బాయిమీదనుంచి ఆమెచూపులు మరలిపోలేదు. చీకట్లలో కలిసిపోతూ, వెలుగుల్లో మెరిసిపోతూ కదలకుండా ఈకాలిమీదవంగి ఒకమాటూ, ఆకాలిమీదవంగి ఒక మాటూ నిలుచునిఉన్న ఆ పాపడు ఆమెహృదయాన్ని, ఆమె ఆలోచననూ ఇనుమును అయస్కాంతం లాగినట్లే లాగేశాడు.

పంచితే ఒక్కొక్క పిల్లవాడికిగాని, పిల్లదానికిగాని వచ్చిన అయిదురూపాయీల బాణసంచా వున్న బుట్టనూ వాడి చేతికిచ్చి "నాయనా; కాల్చరా!" అందామనుకొన్నది

"ఓసి పిచ్చిదానా!" అని అందరూ నవ్వరా? ఏమి టీ పిచ్చి ఆలోచన?

4

ఉన్నట్టుండి కళ్ళుతిరిగి ఆ కుఱ్ఱవాడు భగ్నమైనఆశలు కిందకూలినట్లు పడిపోయాడు. ఆ జ్వాలామహోత్సవంలో అరుగుమీద ఉన్న వాళ్ళెవ్వరికీ, ఆకుఱ్ఱవాడు పడిపోవటం గమనించవలసిన అవసరమే లేకపోయింది. అది పురుషోత్తమ్మ చూచింది. ఒక్క పరుగులో మెట్లన్నీ దిగింది. తృణావర్తుణ్ణి హతమార్చి, భూమిమీద వాలిపోయిన శ్రీకృష్ణుణ్ణి ఎత్తుకొన్న యశోదలాగ పురుషోత్తమ్మ ఆ బాలుణ్ణి ఎత్తుకున్నది; సావిట్లో బల్లమీదపడుకోబెట్టి ఇంట్లోకి పరుగెత్తుకు వెళ్ళి, వెండిగిన్నెలో ఇంత మజ్జిగపోసి అందులో ఇంత వేడివేడన్నం మెత్తగాపిసికి, మెతుకులు పిండి పారేసి ఆ గిన్నెపట్టుకు చక్కావచ్చింది.

ఆ పిల్లవాడినోట్లో చుక్క చుక్కా ఆమె పోయడం మొదలుపెట్టింది. ఇదంతా చూస్తూ తెల్లబోయి, వాళ్ళవాళ్ళేమీ మాటాడలేకపోయారు. అన్నసారం దిగినకొద్దీ ఆ పాపడికి ప్రాణం తెప్పిరిలి నెమ్మదిగా మెళుకువవచ్చింది.

ఒక ముసలాయన:—ఈ వెధవను తీసుకువచ్చి బల్లమీద పడుకోబెట్టిందేమిటి? పాడుపని!

ఒకావిడ:—వీడెల్లా వచ్చా డిక్కడికి?

ఒక చిన్నపిల్ల:-మనయింటిముందర పడిపోతే అత్తయ్య తీసుకొచ్చింది.

ఆవిడ:—మడిగట్టుకొని ప్రతివెధవనీ ముట్టుకోవడమేనా? మనపనివాళ్ళచేతికిఇస్తే నోట్లో పొయ్యరూ?

ఆయన:— ఈవిడగారికి ఈపెత్తన మేమిటి?

పురుషోత్తమ్మ ఈ మాటలన్నీ వింటమే లేదు. ఆ కుఱ్ఱవాడు కళ్ళు విప్పేటప్పటికి ఆమెప్రాణాలు కుదుటపడ్డాయి. చల్లని గాలిలా సంతోషం ఆమె దేహమంతా ప్రసరించింది. "నాయనా! ఇదంతా తాగు" అని ఆ గిన్నె వాడిచేతికిచ్చింది.

"ఇంక వీణ్ణి పంపించు. చేసింది చాలు"

"నీ పేరేమిట్రా వెధవా! ఎవరబ్బాయివి?"

"మే మువ్వరాళ్ళ మండి, నా పేరు చిట్టిగాడు."

భోంచేసి చెయ్యికడుక్కొనివచ్చిన ఇంటియజమాని, "వాడిచేతులో రెండుకాసులు పెట్టి పంపించివేయండి. ఎవరైనా ఇలాంటివిచూస్తే మనకి అపఖ్యాతి కూడాను" అన్నాడు.

5

ఇదంతాజరిగి ఏడాదయింది. మళ్ళీ దీపావళిపండుగ వచ్చింది. తాను చిట్టిగాడిని తన గదిలోనికి తీసుకువెళ్ళి వాడి చేతులో రహస్యంగా రెండు రూపాయలు పెట్టి నాలుగు మతాబులిచ్చి, పంపించిన ఆనాటి సంగతంతా, ఆమెకు జ్ఞప్తికి వచ్చింది. ఆమెకళ్ళ నీళ్లు చెమరించినవి. చీకటిపడినదగ్గరనుంచి దీపాలు వెలిగించుకుంటూ పదే పదే చూస్తూన్నది. పురుషోత్తమ్మ మూడేళ్ళ చినగోడలు మొలకు కట్టిన బిళ్ళ అటూ ఇటూ ఆడుతూండగా, తోనలలాంటి ఒళ్లు కదిలిపోతూండగా చేతులాడించుకొంటూ పురుషోత్తమ్మదగ్గరకు పరుగెత్తివచ్చి, అత్తయ్యా! తపాకాయలంతే బహుమేత్తుంది.

అక్కా– వాళ్లూ కాల్తేతప్పాలు నన్నెత్తుకోవూ!" అని పురుషోత్తమ్మ మెడచుట్టూ రెండుచేతులూ పెనవేసింది.

"మాతల్లి! అల్లా గేనమ్మా, ఎత్తుకుంటానులే" అని ఆవిడ ఆ బిడ్డను ఒళ్లోకి తీసుకొని ఒళ్ళంతా ముద్దుపెట్టుకొంది.

అప్పుడే చీకటి ప్రపంచమంతా రంగురంగుల వెలుగులతో అలంకరించుకొంటోంది. మతాబాలు వెలుగుతున్న పళ్ళేలుమంటూ టపాకాయలు పేలుతున్నై: అనంతపథాలలో ఉన్న నక్షత్రాలన్నింటినీ పోగుచేసి, మళ్ళీ విశ్వంలోకి వదలుతున్నారా! అన్నట్లు శేరు తూటాలు జాజ్వల్యమయి పోతున్నై. ఇంతట్లో చిట్టిగాడు దీపావళి పొట్లాలు పట్టుకు వచ్చి నెమ్మదిగా ఆవిడదగ్గర పెట్టాడు.

బీదవాళ్ళకు దీపావళిపొట్లాలే మతాబులు, కాకరపువ్వొత్తులు, టపాకాయలు, తూటాలున్నూ! మగ తాడిచెట్టు గులకలు పోగుచేసి, కాల్చి బొగ్గుచేసి, గుడ్డలోపోసి పొట్లం కిందచుట్టి పేడరాసి, తాటికమ్మని నాలుగుబద్దలుకింద చీరి, మధ్యన ఆ పొట్లంపెట్టి నిప్పులుపోసి బాగా అది రాజినతరువాత దాన్ని తిప్పడం ప్రారంభిస్తారు. చిటపటమని పేలుతూ రవ్వలు వర్షం కురుస్తవి. ఆ రవ్వల ప్రవాహంలో మునిగిపోయిన ఆ పిల్లల ఆనందానికి అంతుండదు.

పురుషోత్తమ్మ పొట్లాలు చూసింది. చిట్టిగాణ్ని చూసింది. చిట్టిగాడు నవ్వుతూ ఆమెకేసి చూశాడు.

పురుషోత్తమ్మగుండె దడదడలాడింది. పురుషోత్తమ్మ మేనగోడలు చిన్నపిల్ల కిలకిలనవ్వి, చప్పట్లు కొట్టింది. పురుషోత్తమ్మ గబగబ లోపలికి పరుగెత్తుకువెళ్ళి మంచంకింద ఎవ

లకీ కనిపించకుండా, దాచిఉంచిన బాణసంచాబుట్ట ఇవతలికితీసి చీరకొంగుచాటున కనపడకుండా పట్టుకు చక్కావచ్చింది.

ఆమెకు పెదవులు కంపించాయి. ఆమెకళ్ళు చెమరించాయి ఆమె హృదయంలో ఏదో తీపిపుట్టి, ఆమెవక్షోజాలను ఉప్పొంగజేసింది.

"ఇది పుచ్చుకుని ఇంటికివెళ్ళి కాల్చుకో! పో!" అని పురుషోత్తమ్మ ఆ బుట్ట చిట్టిగాడిచేతిలో పెట్టింది. చిట్టిగాడి మోము తళతళలాడిపోయింది. వాడిపెదవుల్లో కన్నుల్లో ఉషఃకాంతులవంటి నవ్వులు పొంగులిడినవి.

ఇంతట్లో ఎక్కడనుండి వచ్చాడో! కారుమేఘంలా చిట్టిగాడిదగ్గరకి ఆ యింటియజమాని, వాడి చేతిలో బుట్ట లాక్కొని మొహం ఊడివడేటట్లు ఛెళ్ళున ఒక్క లెంపకాయ కొట్టినాడు.

"వెధవముండలికి పెత్తనాలు ఎవరిమ్మన్నారు! ఈ బాణసంచా ఏమిటి? ఊళ్ళోవాళ్ళకందరికీ బాణసంచాలు పంచిపెట్టేటట్టయితే ఇల్లూ వాకిళ్ళూ ఆస్తులూ ఆగుతాయా!" అని "పోరా! వెధవా! నిరుడొచ్చావు చాలదూ? మళ్ళీ శనిలా దాపురించావా" అని ఆ యింటియజమాని చిట్టిగాణ్ణి ఒక్క తాపు తన్నాడు.

"అమ్మయ్యో! చంపేశా"డని మడి అనికూడా ఆలోచించకుండా, అరుగుమీదనుంచి ఉరికి వాణ్ణి చివ్వున ఎత్తుకొన్నది పురుషోత్తమ్మ.

“ఛీ! పాడుపుండా!” అంటూ ఇంటి యజమాని మెరుపులా బుట్ట అరుగుమీద పెట్టడం, చిట్టిగాణ్ని ఆమె చంకలో నుంచి లాగడం, ముట్టుకుంటేనే తన పవిత్రతఅంతా తగలడి పోతుందేమో అన్నట్లు వాణ్ని చెయ్యిపట్టుకొని వీధిమధ్యకి విసిరివేయడం అంతా తృటిలో జరిగిపోయింది.

6

చిట్టిగాడికి లోకం తల్లక్రిందులై పోయింది. రోడ్డుమీద రాయి తలకుతగిలి, పగిలి రక్తంకారడం మొదలుపెట్టింది. పురుషోత్తమ్మ కెవ్వున అరుస్తూ అరుగుదగ్గరే కూలిపోయింది.

ఈ గలభాకు ఇంట్లోవాళ్ళూ, పిల్లలూ, పెద్దలు, అరుగుమీదకు చక్కావచ్చారు. పొట్లాలివ్వడం తప్ప, బుట్ట తీసుకోవడం తప్ప, ఉప్పరవాడై పుట్టడం తప్ప చిట్టిగాడి కేమి తెలుస్తుంది? వాడి మొఖంఅంతా రక్తమయమై పోయింది. ఉగ్రుడై పోయిన యజమాని ఇంకా రెండుతన్నులు తన్నడానికి పిడికెళ్లు ముడుచుకొని, కోరను కనపరుస్తూ కాట్ల కుక్కలా కస్సు ఖస్సుమంటూ వాడి దగ్గరికి నడిచాడు. అరుగు మీద చంటిబిడ్డ ఒకటేగోల. వాడికొమ్ములు చూపిస్తూ, బుస కొట్టుతూ వచ్చే మహిషాసురుడిలా ఉన్న ఇంటియజమానుణ్ణి చూచి, సమ్మెటపెట్టులాగ తలమీద బాధఅయినా, గమనించకుండా, చిట్టిగాడు లేచి. భయంతో కనుపాపలు తిరిగిపోగా కెవ్వు కెవ్వున అరుస్తూ పరుగెత్తడం ప్రారంభించాడు. పుర

ఔత్తమ్మ లేచింది. మహాశక్తిలా ఉగ్రురాలయిపోయింది. 'ఆ రాక్షసుడు వుండే కొంపలో, నే నసలే వుండ''నని పొలి కేక పెట్టింది. శోకాన్ని దుఃఖం తరుముకొనివచ్చింది. "చిట్టిగా! చిట్టిగా!" అంటూ వాడు వెళ్ళినదారినే తూలుతూ ఆమె ఆ దీపావళి-వెలుగుల్లో, చీకట్లల్లో వీధులలో సందులలో పడి నడిచిపోయింది.

"అత్తయ్యా కావాలీ, అత్తయ్యా కావాలీ'' అని అరుగు మీద చంటిబిడ్డ మారాం పెట్టింది.